

A könyvtár és a szocialista brigádok

Az 1971-es SZOT-határozat és az azóta megjelent dokumentumok a jászberényi Hűtőgépgyárban is ráirányították a vállalat és a szakszervezet vezetőinek figyelmét a közművelődésre és benne a könyvtári munkára. Az 1975-ben létrehozott kulturális osztály keretében a szakszervezeti könyvtár is sajátos feladatot kapott a vállalat közművelődési tevékenységében. Már a költségvetést tekintve is lényeges előrelépés történt. 1971-ben mindössze 8000 forinttal rendelkezünk állománygyarapításra, de még 1973-ban is csak 13 000 forinttal. Ezzel szemben 1977-ben ez az összeg már 40 000 volt, az idén pedig 60 000 forint.

A korábbi 12 négyzetméteres alapterületű helyiségből új, és jóval nagyobb helyre költözött a könyvtár, majd olvasóteremmel is bővült. A személyi ellátottság is lényegesen javult. A korábbi tiszteletdíjas könyvtárosok helyett a könyvtár élére főhivatalos, szakképzett könyvtáros került, és munkáját érettségizett kiegészítő könyvtáros is segíti. Egy év alatt a beiratkozott olvasók száma 350-ről 1100 fölé emelkedett. Ez a dolgozók számának egyötöde. A növekedés a széles körű propagandának volt köszönhető, amiben a könyvtárosokon kívül nagy részt vállaltak az üzemi kulturális felelősök, társadalmi aktivisták, szocialista brigádvezetők és néhol a gazdasági vezetők is.

Mivel vállalatunk nagy területen fekszik, a távol levő üzemekben letéti könyvtárakat létesítettünk. A kölcsönzést társadalmimunkás-könyvtárosok végzik műszakváltáskor. Az átlagosan ötszázkötetes állományokat kb. negyedévenként cseréljük. Mindezzel sikerült mintegy 400 új olvasót, főként fizikai dolgozókat bevonnunk az olvasók táborába. Megoldottuk a gyáregységek és az üdülők könyvtári ellátását is. Minden évben egy-egy letéti könyvtáros végez alapfokú könyvtáros tanfolyamot, jelenleg a tíz letéti könyvtáros közül ötnek van alapfokú végzettsége, ketten pedig az elmúlt évben egyhetes olvasótáborban vettek részt.

Állományunk jelenleg csaknem 8 és félezer kötet. Az utóbbi három év alatt megtörtént a teljes állomány szakszerű feltárása a szerzői betűrendes és a szakkatalógusban, s a további, egy-egy témakört feltáró katalógusokkal is az olvasók eligazodását kívánjuk segíteni az állományban. (Ilyen például az életrajzi vagy a történelmi műveket feltáró katalógus.) A kézikönyvek és a katalógusok felhasználásával irodalom-népszerűsítő, tájékoztató és témaköri ajánló bibliográfiákat készítünk.

Rendezvények, vetélkedők

A rendezvények egy részét mi magunk, nagyobb részét azonban más szervekkel közösen szervezzük meg. Az utóbbi időben szocialista brigádjaink memcsak a könyvtár szépítéséért végeznek társadalmi munkát, hanem védnökséget vállalnak egy-egy irodalmi rendezvény lebonyolítása felett is. A brigádok közreműködésével számos író-olvasó találkozót, ankétot és irodalmi délutánt, munkás—színész találkozót rendeztünk.

Állandó kapcsolatot tartunk a vállalat műszaki könyvtárával, együttműködésünk elsősorban a szakirodalom gyűjtésében és kölcsönzésében nyilvánul meg, valamint a hagyományos műszaki könyvnapok megrendezésében. Az elmúlt időben közösen szerveztük meg a *műszaki könyvnapok* megyei megnyitóját, az utána következő ankétot, a műszaki könyvkiállítást és a szakíró találkozók sorozatát. Hasonlóan jó a kapcsolatunk a vállalat társadalmi és tömegszervezeteivel is. A kulturális osztály rendezvényeihez, ismeretterjesztő előadás-sorozatokhoz, kiállításokhoz ajánló bibliográfiákat, könyvbemutatókat készítünk, a kirándulásokhoz pedig útiterveket a tájegységek nevezetességeiről; a közösen látogatott színházi előadásokhoz pedig szellemi totókat szerkesztünk.

Évente mintegy 25—30 szocialista brigád felkészülését segítjük a több fordulós városi *műveltségi vetélkedőre*. Támogatjuk a versenyző szocialista brigádok tagjait abban, hogy megtanulják a kézikönyvek használatát. 1974-ben mindössze 50 kézikönyv, lexikon volt a könyvtár állományában, jelenleg már szinte minden fontos kézikönyvvel rendelkezünk. A kézikönyveknek is rendkívül nagy a forgalmuk, s ezek helyi használata megoldódott, amikor olvasóteremmel bővült a könyvtár.

Az elmúlt időszakban a Jászberényi Városi-Járási Könyvtárral közösen meghirdettük a *felszabadulási olvasópályázatot* és az „Add tovább — könyvfestéfétá”-t. Alkalmanként mintegy 100 szocialista brigád adta be megfejlesztését egy-egy irodalmi totóra.

Kiemelt rendezvényünk volt az elmúlt év tavaszán indított „Küzdelmes évszázad” című vetélkedősorozat, amelynek háromfordulós írásbeli elődöntőjében 130 szocialista brigád vett részt. A középdöntőben a legjobb 15 szocialista brigád versenyzett, a döntő 6 csapata közül a legkiemelkedőbb teljesítményt nyújtó pedig bejutott a Vasas ágazati középdöntőbe.

Könyvtárunk évente megrendezi a KISZ-fiatalok részére a *Művelt ifjúságért* elnevezésű vetélkedősorozatot, az *ifjú politikusok vetélkedőjét*, az idén pedig a VIT és a KMP történetével foglalkozó versenyt. A vetélkedők meghirdetése előtt széles körben propagáljuk a felhívásokat.

Az üzemi lap közművelődési rovatában állandó helyük van a könyvtári híreknek is. Ezenkívül széles meghívókat, tájékoztatókat adtunk közre, amelyeket a gyári nyomda és a sokszorosító csoport szocialista brigádjai készítenek — gyakran társadalmi munkában.

A könyvtárunk mellett alakult *könyvbarát kör* tagjainak bevonásával a különféle vállalati és egyéb ünnepekhez, rendezvényekhez műsorokat állítunk össze, s így a közösség tagjainak alkalmuk van a bemutatkozásra is.

Könyvtári helyiségünkben az évről évre növekvő állomány miatt nincs lehetőség rendezvények megtartására, de az elmúlt évben átadott gyártelepi ifjúsági klub sokat enyhített gondjainkon, a rendezvények egy részét már ott bonyolítottuk le. Az idén elkészülő munkás- és ifjúsági ház további lehetőségeket ad az irodalmi jellegű rendezvények megtartásához, s ott készülhetnek műsoraikra többek között a könyvbarát kör tagjai. Bízást reméljük tehát, hogy a jelenlegimél is hatékonyabbá válik a művelődési közösségek és a szocialista brigádok tagjainak kapcsolata a könyvtárral.

Dr. Knorrné Csányi Zsuzsa
a jászberényi Hűtőgépgyár szakszervezeti
könyvtárának vezetője

Mekkora az elmaradásunk a könyvtárgépesítés területén?

Ahhoz, hogy a fenti kérdésre ne a lakonikus rövidségű „óriási!” választ adjuk, meg kell vizsgálnunk, hogy mi teszi és tette szükségessé a könyvtári munkafolyamatok gépesítését a közművelődési könyvtárakban?

Köztudomású, s a különféle határozatokban, állásfoglalásokban és a szakirodalomban is elismert tény: megváltoztak a közművelődési könyvtárakkal szemben támasztott igények, követelmények. „A közművelődési könyvtárak funkcióbővülése során igen lényeges a gyűjtési határok kiterjesztése a nem hagyományos dokumentumokra is. Ma már nem kétséges, hogy a nagyobb közművelődési könyvtárak nem szorítkozhatnak mereven a könyvekre és folyóiratokra, elengedhetetlen a hanglemezek, magnetokazetták és előbb-utóbb a művészi reprodukciók, valamint egyéb hangos-képes dokumentumok állományba iktatása és lehetőség teremtése használatukra.” — írta Kondor Istvánné „A közművelődési könyvtárak ma és holnap” c. cikkében (Könyvtáros, 1978. 3. sz.) A gyűjtőkör bővüléséhez szervesen kapcsolódik a dokumentumok megfelelő feltárásának, elhelyezésének szükségessége és a reprográfiai igény is.

Mind a hazai, mind a külföldi szakirodalom gyakran ismertet kis- és középgepeket, melyek a könyvtári munkafolyamatok gazdaságosabbá tételét, az állomány jobb, sokoldalúbb feltárását és a szolgáltatások bővítését szolgálják. A számítógépes eljárások még nem honosodtak meg hazánk közművelődési könyvtáraiban.

Bobokné Belányi Beáta „Újabb lehetőségek a kis- és középgepek könyvtári alkalmazására” c. cikkében (Könyvtáros, 1974. 5. sz.) például ismerteti a jól bevált MINIGRAPH és a RENA ADRESETTE katalóguscédula-sokszorosító gépeket. Valóban, mindkét gép jól bevált azokban a könyvtárakban, amelyek olyan szerencsések voltak, hogy még idejében megvásárolhatták. A könyvtárosegyesület műszaki könyvtárosi szekciójának 1977-ben Szegeden megtartott ülésén azonban kiderült, hogy a katalóguscédulák sokszorosítása még a szakkönyvtárakban is komoly gondot okoz. A MIGÉRT ugyanis évek óta nem árusítja ezeket a gépeket, és egyéb, katalóguscédulamásolásra alkalmas gép sem kapható! Ennek következtében a könyvtári dokumentumok — főként a nem hagyományos dokumentumok — feldolgozása és feltárása csak kisipari módszerekkel történhet, vagy igénybe kell venni olyan könyvtárak segítségét, amelyekben még van szabad kapacitás. A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár hálózatában

ez utóbbi megoldást választottuk, és így szervezzük meg a hangzó anyagok központi feldolgozását.

A perem- és fénylukkártyák hasznosítása az állomány feltárására a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár hálózatában még kísérleti szakaszban van. A kézilukkártyák használatától elsősorban az állományelemzés terén várunk eredményeket.

Hálózatunkban a zenei részlegek létrehozása a szolgáltatásokat lényegesen bővítette. Mind több könyvtár teszi lehetővé az olvasók számára a zenehallgatást, nyelvtanulást. A zenei részlegek, zenei sarkok műszaki felszereltsége lényegesen eltér egymástól. A régebbi, előregedett berendezések karbantartása, folyamatos kicserélése nemcsak gazdasági gond.

A hálózatban szinte valamennyi könyvtár rendelkezik lemezjátszóval vagy magnetofonnal, a gyermekkönyvtárakban és gyermekrészlegekben a diavetítők is felhasználhatók a csoportos foglalkozások gazdagabbá, színesebbé tételére. Néhány könyvtárunkban televíziós készülék is van.

Ma még csak a több egységből álló könyvtárak számára tudtuk központilag beszerezni a statisztikai és az elemző munkákat könnyítő minikalkulátorokat, számológépeket. A fejlesztési alapból mind több kerületben teszik lehetővé, hogy a könyvtárosok hangos-képes berendezéseket vagy egyéb gépi felszerelést vásárolhassanak.

A könyvtári szolgáltatások nagy része elképzelhetetlen a modern reprográfiai gépek nélkül. Ismeretes például, hogy az információhordozók között mind keresetlebbek a folyóiratok. Mivel azonban a könyvtárak általában egyetlen példányban fizetnek elő rájuk, kölcsönzésük szinte megoldhatatlan, de nem is célszerű. Mind a hazai, mind a külföldi tapasztalatok azt bizonyítják, hogy elengedhetetlenül szükséges — legalább a részleges felsőfokú szolgáltatást nyújtó könyvtárakban — a reprográfiai szolgáltatás megszervezése. A másolóberendezések kiválasztásakor gondot okoz, hogy a könnyen kezelhető, olcsó készülékekhez csak különleges anyagokat lehet használni, emiatt a másolatok ára viszonylag magas. A Szabó Ervin Könyvtár hálózati és módszertani osztályán jelenleg egy PREXER FK—2-es iratmásolót üzemeltetünk. Beszerzésekor elsősorban iratok, dokumentumok másolására szántuk, de egy-egy másolat magas, mintegy 6 forintos ára miatt csak nagyon ritkán vesszük igénybe olvasószolgálati célokra, tehát nem alkalmas a központositott reprográfiai szolgáltatásra. A végleges megoldásig — és ameddig a gép teljesítőképessége engedi — a központi könyvtár gyorsmásolóját veszik igénybe a hálózat könyvtárai is.

A gyorsmásolás megszervezésével párhuzamosan a hálózatot el kell látnunk mikrofilm- és mikrokártya-olvasókkal is.

Ha azonban lépést akarunk tartani a világszínvonalal, a modern közművelődési könyvtárakkal szemben támasztott követelményekkel, akkor elengedhetetlenül szükséges megvizsgálni a számítógépes szolgáltatások, eljárások bevezetésének lehetőségét is. Rövid időn belül el kell készíteni a komplex gépesítési tervet, fel kell mérni, hogy a hazai és a külföldi tapasztalatok hogyan hasznosíthatók munkánkban. Feladatunk nem egy új számítógépes rendszer kidolgozása, hanem a könyvtár számára leginkább alkalmas rendszer megtalálása és alkalmazása.

A központi szolgáltatások — központi feldolgozás, feltárás, reprográfia — előkészítése és megszervezése nem várhat a hálózat új szervezetének kialakításáig!

A Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár igazgatósága ez év utolsó negyedére napirendre tűzte e terv megvitatását.

Weisz Sándorné
a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár munkatársa

Hírek

A BÉCSI KRIEGSARCHIV megküldte a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtárnak a Rákóczi szabadságharc pesti és budai vonatkozású dokumentumainak másolatát. Ehhez kapcsolódva a Budapest Gyűjtemény megvásárolta a Wienerisches Diarium 1702—1710-es évfolyamait. (Z. I.)

140 NÉGYZETMÉTER alapterületű központi könyvtárt avattak az ünnepi könyvhéten Lengyelországban. A Somogy megyei község egyik régi épületének felújításával kialakított könyvtárban külön részleget kaptak a gyermekolvasók. A 8000 kötetes új intézménynek a megyei könyvtár 150 000 Ft értékű bútorzatot juttatott. A megye egyik kis településén, Bélaváron a körzetesítés következtében felszabadult iskolai tanteremben kapott új otthont a könyvtár, amelyet a lengyelotói avatással azonos napon, május 27-én adtak át ünnepélyesen rendeltetésének.

TATAROZZÁK, ILLETVE FELÚJÍTJÁK a Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Krisztina körüti (11-es), Mester utcai (26-os), József Attila lakótelepi (48-as) kerületi könyvtárát és a XIII. kerületi, 2-es számú gyermekkönyvtárt. Szanálás miatt bezárt a 21/1-es számú békásmegyeri könyvtár; ideiglenes helyiségét a III. kerületi, Dömös utcai általános iskolában most tatarozzák. (Z. I.)

AZ ÜNNEPI KÖNYVHÉT fővárosi rendezvényeinek keretében a VIII. és a X. kerület Szabó Ervin gyermekkönyvtárai az idén is megrendezték a már hagyományossá vált gyermekkönyvhetet. Vendégeik voltak: *Aszódi Éva, Horgas Béla, Janikovszky Éva, Földes Anna, Molnár Gábor, Padisák Mihály, Róna-*

szei Miklós, Varga Katalin írók; *Csorba Csaba* muzikológus; *Joó Katalin*, a

Kisdobos és *Simai Mihály*, a *Kincskereső* c. folyóirat szerkesztői. (Z. I.)

EX LIBRIS

DR. DÖRNYEI BÉLA

A **KÖNYVTÁROSEGYESÜLET** műszaki könyvtáros szekciójának vezetősége június 15-i ülésén megtárgyalta az 1978. évi egyesületi tisztújító közgyűléssel, valamint a szekció ezt megelőző vezetőségválasztó taggyűlésével összefüggő kérdéseket, tennivalókat.

DR. RÓZSA GYÖRGY, az MTA Könyvtárának főigazgatója a Párizsi Magyar Intézet rendezésében 1978. május 31-én előadást tartott *Könyvtárak a közművelődés szolgálatában Magyarországon* címmel. Az előadásban *Jean Meyriat* professor, a párizsi Társadalomtudományi Egyetem tanulmányi igazgatója elnökölt. Ezt követően Rózsa György az UNESCO meghívására részt vett azon a kétnapos szakértői tanácskozáson, amelyet az *Unesco Bulletin for Libraries* jövőbeni profiljának, szerkezetének megvitatására hívtak össze. (J. S.)

SZÁNTÓ TIBOR Munkácsy-díjas könyvművész, tipográfus alkotásaiból kiállítást rendezett a debreceni Egyetemi Könyvtár Alföldi Nyomda közreműködésével a Kossuth Lajos Tudományegyetem díszudvarán. A kiállítás alkalmából az Egyetemi Könyvtár olvasótermében könyvművészeti előadások hangzóttak el. *Dr. Csüry István* megnyitója után *Keresztury Dezső* akadémikus „Könyv és műveltség”, *Mátrai László* akadémikus „A nélkülözhetetlen könyv”, *Soltész Zoltánné* pedig „Régi magyar könyvek hasonmás kiadásai” címmel tartott előadást. Az előadásokat követően Szántó Tibor beszélt eddigi pályájáról, munkásságáról, törekvéseiről.

(K. M.)